

Edwin Dzieciołowski, Teresa Krzysztofiak

Giecz, st. 1 (3 wg numeracji obowiązującej do 1985 r.), gm. Dominowo, woj. poznańskie, AZP 54-32/212

Informator Archeologiczny : badania 31, 181-182

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ratownicze, przedinwestycyjne badania wykopaliskowe, przeprowadzone w 1996/1997 r. przez mgr. mgr. Zbigniewa Borcowskiego, Aleksandra Wapińskiego, Marcina Jagusiaka, Monikę Kasprzak, Dariusza Osińskiego i Beatę Sztajkowską (Pracownia Archeologii Gdańska Muzeum Archeologicznego w Gdańsku). Finansowane przez Aktiengesellschaft für Grundbesitz und Industriebeteiligungen, Niemcy i Muzeum Archeologiczne w Gdańsku. Przebadano około 14 000 m².

W pracach udział wzięli praktykanci z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu i Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. Badania prowadzono przed dawnym hotelem Metropol.

1. Na cmentarzysku kultury wielbarskiej odkryto pozostałości grobu z wyposażeniem, na które złożyły się dwie bransolety brązowe, trzy zapinki (źle zachowane) oraz kolca z paciorków bursztynowych i szklanych. Znaleziska luźne to moneta rzymska (sestercja) i fragmenty ceramiki niezwiązane z obiektami.

2. Na terenie osady wczesnośredniowiecznej odsłonięto palenisko oraz węgiel chaty (w negatywach). Osadę datowano na podstawie importów skandynawskiej ceramiki na przynajmniej I ćwierć XII w., w tym okresie już z regularną zabudową wzdłuż ciągu ul. Podbielańskiej. Osadnictwo utrzymywało się do XIII/XIV w., potem rejon nabrał charakteru przemysłowo-rzemieślniczego.

3. Z XV-XVI w. pochodzi ciąg brukowanej ulicy o szerokości co najmniej 8 m, prowadzącej do bramy św. Elżbiety na osi wschód-zachód. Po zburzeniu tej bramy otwarty został wylot z miasta (brama Bożego Ciała) z dochodzącą do niego, również brukowaną, ulicą Podbielańską. W tym okresie północno-zachodni kraniec miasta zamknięty był ceglany murem obronnym, przylegającym od zachodu i wschodu do dwu bocznych naw bramy Bożego Ciała. Stwierdzono, że wówczas funkcjonowały wewnątrz ciągów obronnych w tej części miasta przynajmniej dwa piece wapiennicze, dwa piece garncarskie oraz masywna konstrukcja drewniana (być może młyn garbarski).

4. W XVII-XVIII w. zachowano ciąg ul. Podbielańskiej z zabudową mieszkalną po obu stronach (odkrytych zostało 8 szamb drewnianych z bogatym materiałem archeologicznym), rozebrano bramę Bożego Ciała i zaczęto sypać wały oraz przekopywać fosę (z powodu niwelacji w końcu XIX w. ślady tego nie zostały uchwycone). Po zachodniej stronie ul. Podbielańskiej odsłonięto pozostałości domu szkieletowego z XVIII w.

5. W XIX/XX w. po znielowaniu i zasypaniu fosy przystąpiono do realizacji projektu urbanistycznego — zabudowa z tego okresu w dużym stopniu niszczy stratygrafię stanowiska.

Część murów z wątkiem gotyckim została ponownie zasypana po odpowiednim zabezpieczeniu cegieł przed erozją.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Muzeum Archeologicznym w Gdańsku.

GIECZ, st. 1 (3 wg numeracji obowiązującej do 1985 r.), gm. Dominowo, woj. poznańskie, AZP 54-32/212

- kościół romański p.w. św. Mikołaja (XI-XII/XIII w.) na osadzie targowej (IX-XIII w.)

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone w dniach od 23 września do 12 października przez mgr. Edwina Dzieciółowskiego i mgr. Teresę Krysztofiak (Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy – Oddział w Gieczu). Finansowane przez PSOZ. Szósty sezon badań. Przebadano powierzchnię ok. 19 m².

Badania prowadzono na zewnątrz kościoła przy ścianie zachodniej, w miejscu planowanych przypór, oraz w jego wnętrzu (prezbiterium i teren pod łukiem tęczowym). W wykopach usytuowanych na zewnątrz oprócz zarejestrowanych w przemieszanej, około 1,2-metrowej miąższości warstwie nowożytnych pochówków (łącznie 28 mniej lub bardziej kompletnych grobów szkieletowych) odsłonięto kamienne fundamenty nowożytnych założeń architektonicznych: barokowej przypory oraz drewnianej dzwonnicy. Ponadto bezpośrednio na calcu natknięto się na obiekt osadowy o bliżej nieokreślonej funkcji, który na podstawie materiału ceramicznego datować można na IX wiek. W wykopach eksplorowanych wewnątrz kościoła, pod przemieszaną warstwą z pochówkami nowożytnymi (6 grobów) i zasypiskiem wykopu badawczego z roku 1952, odsłonięto fundamenty wcześniejszego założenia sakralnego (południowa partia apsydy i południowo-wschodni narożnik nawy), którego relikty uchwy-

cono już częściowo podczas wcześniejszych badań. Zlokalizowany w roku 1994 fundament północnej ściany wraz z jej północno-wschodnim narożnikiem daje podstawy do częściowej rekonstrukcji wcześniejszej świątyni jako założenia jednonawowego (szerokość nawy około 7 m), zakończonego od wschodu półkolistą apsydą (przypuszczalna średnica około 5 m). Fundamenty starszego kościoła zbudowane były z dużych, niekiedy przyciosanych kamieni narzutowych, spojonych szarobiałą zaprawą (zachowało się 4-5 warstw). Szerokość fundamentu apsydy wynosiła około 1,2 m, a ściany nawy około 2 m. Z tą fazą kościoła wiązać można najprawdopodobniej destrukcję kamienną odsłoniętą w południowej części prezbiterium. Z uwagi na zniszczony późniejszymi wkopami grobowymi pierwotny kontekst stratygraficzny wspomnianych relikwów utrudnione jest określenie ich chronologii, niemniej odnieść je można najprawdopodobniej do wieku XI, ze szczególnym wskazaniem na 2 połowę tego stulecia. Materiał ruchomy pozyskany z przemieszanej warstwy z wkopami grobowymi stanowiła głównie ceramika naczyniowa (zasadniczo nowożytna, choć w dużej części też wczesnośredniowieczna). Oprócz niej zarejestrowano również dużą ilość ceramicznych płytek posadzkowych, dewocjonalii, szkła okiennego i naczyniowego, fragmentów tkanin i kości zwierzęcych. Na uwagę zasługuje spory zbiór luźnych monet nowożytnych (46 sztuk).

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy – Oddział w Gieczu.

Wyniki badań zostaną opublikowane w „Studiach Lednickich”.

Badania będą kontynuowane.

GIECZ, gm. Dominowo, st. 4 (1 wg numeracji obowiązującej do 1985 r.), AZP 54-32/218

- grodzisko wczesnośredniowieczne (pocz. X-XIII w.)
- architektura romańska

Stacjonarne i sondażowe badania wykopaliskowe, przeprowadzone w dniach od 23 czerwca do 20 września przez mgr Teresę Krysztofiak (Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy – Oddział w Gieczu). Finansowane przez Komitet Badań Naukowych i PSOZ. Siedemnasty sezon badań na stanowisku (trzeci stacjonarnych badań umocnień grodu; drugi sondażowych badań relikwów romańskiego kościoła pw. św. Jana Chrzciciela).

Kontynuowano rozpoczęty w 1995 r. przekop przez południowo-wschodni odcinek wału grodziska – badano zewnętrzną stronę nasypu, a założony wykop był przedłużeniem w stronę jądra wału wykopu eksplorowanego w sezonie ubiegłym. Prowadzono też dalsze badania sondażowe przy zlokalizowanym w 1962 r. w północnej partii majdanu kamiennym murze identyfikowanym z północną ścianą kościoła św. Jana Chrzciciela – granicami niewielkiego wykopu objęto dwumetrowy odcinek muru wraz z terenem przylegającym doń wewnątrz i od zewnątrz.

Wał. W granicach wykopu uchwycono niczym niezakłócony układ warstw, z których większość stanowiła relikty umocnień grodu, pozostałe natomiast powstały w wyniku procesów sedymentacyjnych, charakterystycznych dla przybrzeżnych partii wód jeziernych. Bezpośrednio nad piaszczysto-mułkowatym calcem zalegała warstwa torfiasta, którą przykrywały naprzemianległe piaszczysto-żwirowate warstwy zastoiskowe. Na nich zarejestrowano już pozostałości umocnień, których łączna miąższość wynosiła od strony jądra około 6 m. Wyróżniono 3 fazy wału.

Faza 1. Przyporządkowano jej jeden zewnętrzny stos nasypu oraz przylegającą doń od zewnątrz drewniano-ziemną odsadzkę. W obrębie piaszczystego stosu zarejestrowano ślady drewna ułożonego w konstrukcji rusztowej, wzmocnionej u swoich podwalin konstrukcją hakową. Lico stosu zabezpieczał ponadto rząd pionowo wbitych pali-desek. Podobnym zabezpieczeniem odznaczało się loco szerokiej na 3 m odsadzki, zbudowanej w konstrukcji przekładkowej. Fazę tę na podstawie wyników analiz dendrochronologicznych datować można na początek X wieku.

Faza 2. Relikty wału tej fazy to jego piaszczysto-żwirowaty nasyp ze śladami drewna ułożonego w konstrukcji przekładkowej oraz zalegająca na jego stosach warstwa spalenizny, będąca pozostałością konstrukcji zwieńczającej. W fazie 2 dzięki dostawieniu do nasypu wału fazy 1. trzech kolejnych stosów przesunięto lico wału o około 6 m w stronę jeziora. Posadowione one były częściowo na odsadźce